

Spændte forhold i Kerte skole midt i det 19. århundrede

Af *Knud Aarup*

I Kerte ligger præstegården umiddelbart ved siden af kirken. Hyggelig har den set ud i midten af forrige århundrede med det gamle, stråttækte stuehus bagved de tre sulelænger, hvoraf nu kun én er bevaret.

På den anden side vejen lå skolen på samme grund, hvor nu en nyere skole ligger. Det var en af de stråttækte, som kun havde eet klasselokale, men der behøvedes jo heller ikke mere, eftersom der kun var een lærer.

Præsten og læreren havde uundgåeligt meget med hinanden at gøre. Præsten var formand for skolekommissionen og havde i den egenskab tilsyn med skolen, selv ansvarlig overfor den høje skoledirektion og kultusministeriet. Læreren havde også hvervet som kirkesanger, ja han skulle også ringe med klokkerne, når der skulle foregå noget i kirken.

Ingen af dem var fra selve sognet, men dog fynboer begge to. Læreren var født i Vester Hæsinge i 1802 og præsten i Helnæs 1811, men denne sidste havde dog tilbragt otte barndomsår i Kerte præstegård, indtil hans fader i 1819 blev forflyttet til Gamborg. Læreren hed Schøtt og præsten Høgh. Det kunne altsammen have været så godt og fredeligt, men der skal nok have ligget noget bag, når folk i sognet yndede at kalde læreren for „skytten“ og præsten for „høgen“. Det var betegnelser, som de forresten godt selv kunne finde på at benytte. Da præsten en dag kom over i skolen, løb lærerens kyllinger omkring i forstuen. Da præsten så kom med en bemærkning om, at det måske ikke var så

heldigt at have kyllingerne rendende dér, når høgen kom, svarede læreren, at høgen måske gjorde klogt i at holde sig borte, når skytten var der.

Dette kunne jo være sagt i al gemytlighed, men det var nu nok ikke tilfældet. Der kunne have været så fredeligt ude på landet. I virkeligheden var der krig på kniven. —

— — —

J. P. Schøtt kom i 1830 til Kerte som lærer og kirkesanger. Dengang var F. L. Storch sognepræst, men han flyttede allerede året efter til Sønderby og efterfulgtes af F. Storm, som var svagelig og døde i 1840. Den næste præst, Ferdinand Baumann, blev heller ikke gammel i gårde. Allerede i 1847 blev han udnævnt til sognepræst i nabosognet Tanderup.

Under skiftende præster havde Schøtt nu siddet i 17 år som lærer og kirkesanger og havde vundet almindelig anerkendelse for sit virke også hos de højere myndigheder, provst og biskop.

Således skrev biskop Faber ved visitatsen d. 26. september 1842: „Jeg må give læreren, kirkesanger Schøtt, det samme gode vidnesbyrd som 1836. Sangen stod også denne gang på et udmærket trin.“ Efter nogle kritiske bemærkninger om religionsundervisningens metode og et udtalt håb om, at skolens forstanderstab vil anskaffe en „stort Europas Kaart, hvorved Geografien meget vil forfremmes“ slutter biskoppen med en bemærkning om, at nederste klasse vel står tilbage i flere henseender, men dens fremgang vil nok blive befordret ved den hjælper, som antages til lærerens bistand. „I hvert fald skyldes Schøtt det Vidnesbyrd, at kun hans sjældne Duelighed, Nidkjærhed og Fliid har været i Stand til at holde Skolen paa det i mange Dele gode Standpunkt, hvorpaa den staaer. Taligheden af dens Ungdom, 81 Børn i øverste og 85 i nederste Klasse, godtgør Nødvendigheden af en Hjælper for ham.“

Sognets 166 børn blev altså undervist af een lærer (i dag er der

8 lærere til knap 120 børn). Børnene var delt i to klasser, som hver gik i skole tre dage om ugen, og man praktiserede den såkaldte indbyrdes undervisning, hvor ældre elever indterpede et stof for en gruppe yngre. Men læreren skulle naturligvis planlægge det hele, føre tilsyn med, at stoffet blev indøvet og navnlig holde 85 børn i ave i samme lokale flere timer i træk. Det er klart, at den lærer, som havde medfødte diktatoriske anlæg, fik rig lejlighed til at udvikle disse anlæg nærmere. Med særdeles håndfaste midler blev disciplinen opretholdt. Ingen kunne være i tvivl om, at kun een kunne være herre: skolemesteren. Den tone og den facon, der var nødvendig i skolestuen, var det vel ikke nemt helt at lægge af ude iblandt andre mennesker.

Schøtt havde iøvrigt allerede på dette tidspunkt fået en kontant anerkendelse af sin lærervirksomhed i form af et løntillæg, der formentlig er givet netop, fordi han ene mand klarede det store antal børn. Det må siges at være velfortjent.

Som nævnt havde biskoppen udtalt sig anerkendende ved visitatsen. Men han var ikke den eneste. Provst Seidelin i Dreslette betegnede Schøtt som en samvittighedsfuld og virksom lærer i en skrivelse til formanden for skolekommissionen, pastor Baumann, kun en måned efter bispevisitatsen. Provsten går her ind på en række enkeltheder vedrørende det af biskoppen nævnte forslag om en hjælper til Schøtt. Sagen er åbenbart ikke så ligetil, som man kunne tro ved at læse biskoppens udtalelse. Den må nøje planlægges, og man aner bag provstens omstændelighed et ikke ringe kendskab til personen Schøtt.

Først er der lokalespørgsmålet. Provsten ser øjensynlig helst, at der indrettes en ny skolestue til den nye lærer. Det finder de lokale myndigheder unødigt – vel ud fra den betragtning, at der jo ikke kommer flere børn i klassen, fordi der kommer en ny lærer til. Man holder på, at begge lærere godt kan undervise hver sit hold i det samme lokale og på samme tid. Det kunne jo se ud til, at man i Kerte for 130 år siden har foregrebet en af vor tids

avancerede skoletanker, men forklaringen er nu nok en anden, nemlig at man anser denne løsning for den billigste. Provsten går med nogen betænkelighed med til denne løsning og siger, at han gør det kun, fordi han anser Schøtt for en så udmærket lærer, at han nok skal kunne holde styr på det hele.

Men provsten er ganske klar over, at der derved kan opstå vanskeligheder, og det er vigtigt „fra Begyndelsen at tage Skeen i den rette Haand“. De følgende linjer røber en nyttig, provstelig indsigt i forholdene; han véd, hvor vanskelighederne kan ventes.

Derfor pointeres det, at de to lærere ikke skal være sidestillede, men hjælperen er underordnet (subordineret) i forhold til Schøtt, der „bærer hele Responsabiliteten“. Hjælperen skal væsentlig give sig af med det mindre vigtige arbejde „forretninger inferioris ordinis“, og som for at afværge ethvert skænderi om, hvori disse forretninger består, giver provsten særdeles detaljerede forskrifter, som nok er værd at kende.

Hjælperens arbejde består i følgende: „Foruden at føre Journalerne, liniere Skrivebøger, skjære Penne o. desl. hvormed han i Undervisningstimerne, i de ledige Øjeblikke, naar hans Medvirken til den egentlige Undervisning ikke kan bruges eller er overflødig, altid kan beskæftige sig, vil hans Tjeneste være at bruge saaledes: a, Religion. Al Forklaring og Katechisation tilhører Schøtt alene, og Hjælperen kan her ikke yde anden Tjeneste end at afhøre det Extrapensum i Lærebog og Bibelhistorie, som den øverste Afdeling i øverste Klasse har for foruden Dagens Lectie i begge, som hele Klassen har for og som af Schøtt er bleven forklaret forrige Skoledag og nu af ham afhøres katechetisk . . .

b, Indenadslæsning. 1. I øverste Klasse; her ser jeg ikke at Hjælperen kan være til Tjeneste, og det eneste Lettelse Middel, hvorved der ogsaa kan blive læst mere, er, at 2 à 3 Børn læse paa engang. For en saa øvet Lærer som Schøtt behøver jeg vel ikke at bemærke, hvor gavnligt det er undertiden at springe for at overbevise sig om, at hele Klassen følger med. 2. I nederste

Klasse derimod, hvor i Schøtts Skole mere end Halvdelen læse i Bog, kan – medens han arbejder med Bøglæserne, som kan deles i flere Sæt, og afvejlende læser i Chor med dem – Hjælperen i den anden Ende af Stuen exercere Stavning paa Tabellerne.

c, Grammatik. Kun Schøtt foredrager for den første Afdeling af øverste Klasse, medens den anden Afdeling, under Hjælperens Tilsyn og Retten, afskriver paa Tavlen nogle Linier af en Bog.“

Provsten fortsætter med sine forskrifter for regning, retskrivning, skriftlæsning, geografi, sang og gymnastik. Om sang skriver han, at den må overlades Schøtt, og hjælperen kan kun tjene som observatør, at alle børnene så vidt muligt synger med!

Han slutter med en bemærkning om, at hvis undervisningen gennemføres efter denne plan, vil man opnå, at kun det mekaniske og mindre vigtige betros hjælperen, og at Schøtt som hidtil bliver ansvarlig for det hele.

Skrivelsen er præget af betydelig tillid til Schøtts evner som leder af skolen, og de specificerede forskrifter fastlåser hans overordnede stilling. For hjælpelæreren – såvelsom for skolebørnene – er parolen: kæft, trit og retning. Dette var nok også mest hensigtsmæssigt, når det skulle glide med Schøtt som daglig kaptajn på skuden.

Der kom bare intet ud af de skønne anstrengelser. Sagen blev syltet og først genoptaget i 1848, altså seks år senere. På eet punkt kan Schøtt selv have haft betænkelighed ved den i 1842 foreslåede nyindretning: det løntillæg, han havde opnået i 1839, var betinget af, at han var ene på skansen, og det ville naturligt bortfalde, når byrderne kom til at hvile på skuldrene af to lærere. Det er også muligt, at de lokale skolemyndigheder ved nærmere eftertanke har fået betænkeligheder ved planen om at lade begge lærere virke i samme skolestue på samme tid.

I al fald kan skoledirektionen i en skrivelse af 1. februar 1848 meddele skolekommissionen, at ministeriet har godkendt, at man ansætter som andenlærer „et ungt Menneske“ fra Sønder Broby

ved navn Rasmus Jensen, som har de fornødne kundskaber og nogen „Routine“ i at undervise, skønt han ikke er seminarieuddannet – dog under Schøtts daglige tilsyn samt under forudsætning af, at børnene ved de halvårslige eksaminer udviser passende fremgang. Skolestuen skal deles i to, så hver lærer får sit lokale, og der skal i den ved siden af skolen beliggende degnebolig indrettes et værelse til den ny lærer.

Af ikke mindre vigtighed er, at Schøtt får lov til at beholde det i 1839 bevilgede løntillæg. Denne anerkendelse i kontanter kom lige efter, at han havde fået en anerkendelse, der gav ære og anseelse ikke blot i sognet, men viden om. Han var blevet Dannebrogsmænd, hvilket jo næppe kan være sket uden velvillig medvirken fra både provst og biskop.

En særlig begrundelse herfor var vistnok Schøtts indsats på det sanglige område. At han selv var i besiddelse af en sangstemme ud over det almindelige, vidner et træk om, som er anført af Carlsen-Skiødt i Fynsk Hjemstavn: „hans stemme var så kraftig, at når han ved begravelser sang på Kerte kirkegård, kunne sangen i stille vejr høres i Ørsbjerg, hvortil der er ca. 2 kilometer!“ Det lyder jo voldsomt, og historien skal i al fald reduceres noget, for der er nu kun een og ikke to km fra Kerte til Ørsbjerg. Og hvis man i stedet for stille vejr tænker sig en svag brise fra vest, er man vel nærmere virkeligheden.

Men at Schøtt var en stor sanger, kan der ikke være tvivl om. Biskop Faber noterer fra visitatsen i kirken 1842, at kirkesanger Schøtt vedbliver med held at virke for kirkesangen. Han ledede også et sangkor – måske af skolebørn – og flere gange må der have fundet sangstævner sted i Kerte kirke, hvor Schøtt for sin præstation blev belønnet med forskellige præmier, een gang således med nogle naturhistoriske tavler til ophængning i skolen.

Året 1848, hvor den nye skoleordning skulle træde i kraft, har nok betegnet højdepunktet i Schøtts karriere. Nye tider var i anmarch. Ovre i København havde de afskaffet enevælden, men i

Kerte skole var de nye tanker ikke slået an. Det to-delte skolerum skulle stå færdigt efter sommerferien 1848, og formodentlig har det unge menneske, Rasmus Jensen, begyndt sin hjælpende virksomhed ved Schøtts side. Givet er, at fornøjelsen – hvis der overhovedet har været nogen – kun blev kortvarig. Grunden hertil kan naturligvis være, at hjælperens kvalifikationer i praksis viste sig at være for små, men en anden mulighed foreligger unægtelig også: interne gnidninger i degneboligen, som jo skulle huse begge lærere. Den senere historie synes at støtte denne antagelse.

I al fald blev der allerede året efter ansat en ny andenlærer, A. G. Müller, og han har næppe ladet sig nøje med en hjælperes højst begrænsede virkeområde, hvor den første opgave jo var at sætte linjer i stilebøger og skære gåsefjer til brug som penne. Müller var kommet for at blive, og han holdt ud længere end Schøtt. Desuden havde han den fordel, at han efter skoletid kunne forlade stedet og tage til Barløse, hvor han var gift med jordemoderen.

Samme år, som Schøtt fik udmærkelsen som Dannebrogsmænd fik han også en ny sognepræst, C. M. C. Høgh, og det var måske ikke så godt. Også han lod til at være kommet for at blive – i modsætning til forgængerne. Hvordan han egentlig var af sind og optræden, foreligger der ikke mange vidnesbyrd om. I embedsbogen (liber daticus) har én af hans efterfølgere givet ham det kortfattede skudsmål, at han var afholdt af sin menighed, og det siges, at han ved sit 25 års jubilæum fik overrakt en sølv-chokoladekan-de med indskrift, en lænestol og en pibe. Det lyder jo meget fred-sommeligt og har næppe rummet en bagtanke om, at man ønskede, at han for fremtiden skulle tage den mere med ro.

Flere ting tyder på, at han i forholdet til skolen har søgt at få det hele til at glide uden at provokere, og han undgik ikke lidt kritik i retning af for stor skikkelighed, f. eks. skulle han ved de halv-årslige eksaminer have givet karakterer, der var bedre end beret-tiget – for ikke at støde lærerne, og han havde ikke været altfor

flittig med sine besøg i skolen – for ikke at risikere sammenstød med Schøtt.

Tilsyneladende fungerer alt på tilfredsstillende måde i 1853, da biskop Engelstoft ved visitatsen noterer, at Kerte skole „nu er delt i 4 Klasser under Lærerne Schøtt og Müller og (jeg) fandt Skolens Standpunkt overhovedet meget tilfredsstillende. Kirkesanger Dbgmd. Schøtt har ikke alene vedligeholdt Sangen paa dens ualmindelige Standpunkt men arbejder ogsaa i de andre Fag, som er ham tillagt, med Kraft og Dygtighed. Skolelærer Müller har særdeles gode Lærergaver og underviser med Liv og Frugt især i Historie, Geographie og Regning. De Fag, hvori der kunde ønskes og forventes yderligere Fremskridt, er Skrivning, Retskrivning og Skriftlæsning. Opmærksomhed paa en sikker og correct Indenadlæsning i nederste Klasse anbefales“.

I virkeligheden var der nok allerede på dette tidspunkt uro under overfladen, eller også er den kommet umiddelbart efter. Der var hos nogle utilfredshed med Schøtts hårdhændede afstraffelse af børn, der havde hans mishag. Andre undrede sig over, at han flere gange egenmægtigt tog sig en fridag uden at underrette skolekommissionen eller søge dennes godkendelse, hvad der havde været hans pligt.

Dette forhold blev indberettet til skoledirektionen, som pålagde Schøtt en mulkt på 2 rdl., hvilken sum Schøtt nægtede at betale, hvorefter han blev pantet. Ved de halvårslige eksaminer var der jævnlige skarpe sammenstød mellem Schøtt og skolekommissionen, ja engang havde han truet præsten med opløftet arm og knyttet næve. Da nogle af disse sammenstød foregik i børnenes nærværelse, kom det spændte (og spændende!) forhold naturligvis snart i folkemunde, og sognet delte sig i to partier – for eller imod Schøtt.

Denne gjorde nu heller intet for at skjule sagen. I Vestfynske Avis for 25. maj 1855 stod indrykket en lang udtalelse (under annoncer) med Schøtts underskrift. Den begynder således: „Sogne-

forstanderskabet har foranstaltet Auction afholdt hos mig for at inddrive Mulkt paa 2 Rdl. for formentlig Skoleforsømmelse. For at Publikum kan skønne Stemningen i Sognet fremlægges Erklæring fra 70 af Sognets Familiefædre.“ I denne nævnes lærerens duelighed og værdighed, hans iver og udholdenhed. Han kaldes en ordentlig, ædruelig, sandhedskærlig og fredelig mand, der ingenlunde elsker kiv og strid, langt mindre processer, som kunne undgås . . . men en ærekær mand, der ikke lader sig true til at eftergive en ret, som han anser for åbenbar utvivlsom. —

Hvad det er for en ret, Schøtt ikke vil give slip på, nævnes ikke. Man kan jo gætte på en ret til at holde fri, når det passer ham, og der kan jo i erklæringens sidste linjer (eller mellem dem) læses en antydning af, at Schøtt var udstyret med nogen stejllhed og i al fald ikke altid var lige let at omgås.

Det, at han ikke elskede processer, var alt andet end en talemåde. Faktisk var en provsteretssag imod ham under forberedelse. I februar 1856 resolverede ministeriet, at der skulle afholdes provsteretsforhør over Schøtt. En sådan foranstaltning kan synes noget voldsom i vore øjne. Dengang så man anderledes på det. Man havde haft noget tilsvarende endda i større målestok kort tid i forvejen i nabosognet Barløse. Den sag var sikkert ikke glemt, og i al fald kunne andenlærer Müller ikke undgå at høre den omtalt i sin omgangskreds i Barløse. Den var afsluttet en halv snes år tidligere, men havde stået på i adskillige år. Begyndelsen var uenighed mellem pastor Sørensen og kirkesanger Jockumsen. Folk påstod, at det kom til håndgribeligheder i kirken, men det var måske kun et rygte. Biskop Faber måtte dog til for at mægle og skrev pæne, formanende ord i embedsbogen, men da biskoppen var vel ude af døren, tilføjede præsten, at biskoppens ord var vås og hjernesvind, og at han kun havde lyttet til sladder. Så klagede 6 mænd i Barløse over Degnens forargelige færden, hvorefter læreren anlagde sag imod dem. En af dem erklærede, at nogen havde talt usandhed, men om det var præsten, madammen eller deg-

nen, kunne det være svært at afgøre. Præsten for sit vedkommende havde på et vist tidspunkt 5 injurieprocesser løbende foruden forskellige andre, hvor stridens genstand synes at have været gæs. Landemoderetten indstillede 1838 både præst og degn til afskedigelse. Ministeriet overlod afgørelsen til en ny provsteret, som ganske vist ændrede dommen til bødestraf, men situationen var blevet så umulig, at begge parter snart efter søgte deres afsked, som sikkert er blevet bevilget med glæde. Det er blevet mig fortalt, at degnen derefter overtog faderens job som kromand i Ørsbjerg i Kerte sogn, og hvis dette er rigtigt, tør det siges, at man i Kerte har kunnet øse af helt friske kilder, hvad procesvæsen angår. — —

Udskriften af provsteretsforhøret over Schøtt er en dokument-samling på henvend 150 foliosider, hvortil kommer et utal af bilag. De officielle anklagepunkter var fire, nemlig 1) Schøtts forhold ved efterårsskoleeksamen 26. oktober 1855. 2) At han i sin fraværelse lader sin plejedatter, som er ukonfirmeret, lede skolebørnernes undervisning 3) At han uden sognepræstens og sogneforstanderskabets tilladelse hæver undervisningen og forlader skolen. 4) At han i skolens dagbog indfører uvedkommende noter.

Adskillige vidner blev afhørt. Lærer Müller kunne bekræfte, at Schøtt havde optrådt på en truende måde overfor præsten. Ang. punkt 2 påstod Schøtt, at det kun var for en ganske kort tid, han havde ladet plejedatteren passe skolen, men da var præsten netop kommet ind, havde udvist pigebarnet af skolestuen og endda taget hårdt på hende – hvilket sidste Høgh på sin side benægtede. Iøvrigt blev en mængde små og store ting hvirvlet op som støv. Et vidne påstod, at Schøtt havde pryglet en dreng, fordi han nægtede at strigle degnens hest, og en anden havde fået klø, fordi han ikke ville plukke hans humle.

Schøtt spurgte vidnet, hvilket år og hvilken dag dette skulle være sket, og til vidnets svar erklærede han, at han på det tidspunkt hverken havde haft hest eller humle. – Det oplystes også, at der

havde været uenighed mellem præst og degn om, hvad klokken var nøjagtigt, når der skulle ringes sammen til gudstjeneste. Viste præstens eller degnens ur det rigtige? – Præsten skulle også engang være kommet ind i skolestuen med hat på hovedet og pibe i munden, og det havde ophidset Schøtt. – Et vidne påstod, at Schøtt foruden at prygle børnene hårdt brugte at straffe dem med at blive hensat i kirketårnet, men det benægtede Schøtt pure. – Iøvrigt lader det til, at Schøtt af og til optrådte ret ubehersket i retten, og det står noteret, at han forlod retslokalet uden tilladelse.

Hvad blev så resultatet af alt dette? Provsteretten skulle ikke – som tilfældet havde været i Barløse – afsige nogen dom. Den skulle kun afholde forhør og referere dette til ministeriet, som så skulle afgøre, hvad der videre skulle ske. Ministeriets afgørelse forelå i en skrivelse af 14. maj 1857 til skoledirektionen for Båg og Vends herreder. Heri pålægges det direktionen at give Schøtt en alvorlig tilrettevisning for det af ham udviste forhold i det hele og navnlig imod sognepræsten, forbundet med en pengemulkt, hvis størrelse direktionen kan fastsætte. Hvor alvorligt man i ministeriet så på sagen, fremgik af slutningsbemærkningen om, at det skulle betydes Schøtt, „at første hertil indkommende begrundede Klage over hans Embedsførelse vil drage hans Afsættelse efter sig.“

Denne skrivelse videresender skoledirektionen til de lokale myndigheder med en følgeskrivelse, der er skarpere i tonen og med understregning af et bestemt ord. Man meddeler Schøtt en „fortjent Irettesættelse for hans hovmodige og trodsige Adfærd saavel mod hans nærmeste Foresatte, Sognepræsten, som imod den over ham nedsatte Provsteret.“ – Der pålægges ham en pengemulkt på 10 rdl., som gennem sogneforstanderskabet skal indsendes til skolefonden. Endvidere henvender man Schøtts opmærksomhed „paa den i Ministeriets Skrivelse stillede Udsigt til Afsættelse ved første begrundede Klage, der indkommer over hans

Embetsførelse, for derved at forebygge fremtidige Misligheder.“

Det er muligt, at der herefter har været nogenlunde ro en tid, men noget hjerteligt forhold mellem lærer og skolemyndigheder kunne man naturligvis ikke vente, at der skulle fremstå. Bemærkningerne fra visitatserne i de følgende år tyder mere på tilbagegang i skolens almindelige standpunkt end på fremgang.

I 1857 noterer provst Seidelin, at der ved visitatsen „befandtes de sædvanlige Prøver paa begge Læreres Duelighed og Flid“, men anstrengelserne har ikke båret de sædvanlige frugter formedelst de hyppige skoleforsømmelser. Denne sidste skavank ankes der over ved flere lejligheder, og det henstilles til sogneforstanderskabet at idømme fædre og husbonder mulkt, når børnene forsømmer skolen. 1860: De øverste klasser gjorde „tilfredsstillende Rede for sig i Regning og Skjønsskrivning men adskilligt var der at udsætte paa disse Klassers Religionssvar, ligesom især Drengene befandtes at staa tilbage i dansk Grammatik og Retskrivning samt Skriftlæsning.“

Provst Seidelin afløstes 1862 af provst Bøgh, som det følgende år noterer: „Derimod stod flere Børn tilbage i Religion, Retskrivning og i Særdeleshed i Regning, hvor et højere Standpunkt bør naaes.“

Lidt fremgang i dette fag kom der vel, men åbenbart ikke nok. 1865 noterer Bøgh: Jeg „fandt, at mange Børn i øverste Klasse stode meget tilbage i Boglæsning, Skjønsskrift, Retskrivning og Skriftlæsning, hvorimod jeg sporede nogen Fremgang i Regning, skønt Resultatet endnu var tarveligt i dette Fag. Fremgangen i de øvrige Fag var bedre, og i Særdeleshed var Sang øvet med meget Held. – De nederste Klassers Tilstand var bedre men dog langt fra tilfredsstillende, navnlig med Hensyn paa Boglæsning. Lærerne paamindes om at varetage deres Gjerning med forøget Flid og Vedholdenhed, for at denne Skole kan opnaae et høiere Standpunkt. – Gymnastikprøve blev aflagt, og Børnene vare vel øve-

de i dette Fag, men en nøjagtigere Comando er ønskelig, ligesom Skolens Disciplin i det hele ikke synes at være tilstrækkelig overholdt.“

Denne skrappe påmindelse synes dog ikke at have båret frugt. Kun to år senere, i december 1867, behandlede skolerådet en sag fra Kerte, og i januar 1868 godkendte man, at seminarist Vinther blev antaget som hjælpelærer ved Kerte skole. Dette betød imidlertid ikke en udvidelse af lærerstaben. Vinther skulle simpelthen erstatte Schøtt, som øjensynlig var sat ud af spillet. Det ser nærmest ud til, at Schøtt er suspenderet, og formentlig er der indsendt en ny klage over ham. Schøtt blev boende i lærerboligen, men skulle personlig lønne hjælpelæreren samt give ham kost og logi. Direktionen bestemmer også, at evt. opsigelse af hjælpelæreren skal ske med en måneds varsel, og hvis han forlader stillingen, skal Schøtt straks ansætte en anden kvalificeret lærer.

Allerede ved sommertid 1868 var det galt igen. Det gik øjensynligt godt nok i skolen, hvor hjælpelærer Vinther og andenlærer Müller havde fordelt fagene imellem sig. Mindre godt var det i degneboligen. Vinther mente ikke, at Schøtt havde leveret ham tilstrækkelig brændsel og spurgte skoledirektionen om, hvad der tilkom ham. Schøtt på sin side reagerede ved at afskedige Vinther uden varsel. Skoledirektionen anmodede så i en skrivelse af 20. juli Schøtt om at angive årsagen til, at han ønskede Vinthers fratreden uden varsel, og afsagde den kendelse, at brændsel og kakkellov hørte med til fri station.

Schøtt svarede med en meget omstændelig erklæring, der gik ud på, at vel kunne der ikke indvindes noget mod hjælpelærerens virksomhed i skolen, ej heller mod hans opførsel udenfor skoletiden, men nu var Schøtt jo nødsaget til at se på ham hver eneste dag i sit eget hus, og det kunne han altså ikke holde ud. Når Schøtt selv skulle lønne manden, mente han, at han så også måtte have ret til at sige ham op, når han ikke kunne tåle at se ham. Spørgs-

målet om brændsel og kakkelovn omtaler Schøtt i så svævende vendinger, at man formoder, at Vinther har haft nogen grund til at beklage sig. Og Schøtt kan i al fald ikke bortforklare den kendsgerning, at en mand i sognet havde foræret Vinther et par læs tørv.

Skoledirektionen udbad sig en udtalelse fra skolekommissionen, der på sin side d. 15. august 1868 betegnede Kerte skoles tilstand som „bedrøvelig“ i de sidste år, hvor Schøtt havde virket.

Det er formodentlig denne udtalelse, der har foranlediget Schøtt til at sende skoledirektionen et andragende af 18. januar 1869 eller i al fald medvirket dertil. Desværre kendes ikke ordlyden heraf, men kun en udtalelse, som skoledirektionen anmodede skolekommission og sogneråd om at fremsende i anledning af Schøtts andragende. Men heraf fremgår ikke blot en del af, hvad Schøtt havde skrevet, men der gives også et ganske klart indblik i den unægtelig spegede og uholdbare situation.

De lokale skolemyndigheder forklarer, at man ved udtrykket „bedrøvelig“ tænkte på den næsten totale mangel på disciplin, der rådede i skolen i tiden før hjælpelærer Vinthers ansættelse.

Dernæst siges, at når Schøtt påberåber sig de gode karakterer, der er givet ved eksamen, så ligger dette adskillige år tilbage, før den nuværende skolekommissions læge medlemmer tiltrådte. Der var en tid, hvor præsten var ene om at give karakterer, og det er ikke utænkeligt, at han af frygt for at gøre lærere og børn uret har været noget rundhåndet med sin karaktergivning.

Endvidere: når Schøtt beskylder skolekommissionen for at have forsømt sin tilsynspligt, erklærer skolekommissionens læge medlemmer, at det er dem bekendt, at formanden (nl. præsten) hyppigt har besøgt skolen, „men at det dog gerne kan være, at han, af Frygt for i Børnenes Nærværelse at udsætte sig for grove Uartigheder, ikke i de sidste Aar af Schøtts Funktionstid saa hyppigt som tidligere har været tilstede i Schøtts Skolestue.“

Endvidere: skolekommissionen er overbevist om, at Vinther, der

vedbliver at forholde sig vel både i og udenfor skolen, ikke har haft nogensomhelst andel i affattelsen af sognets andragende om at beholde ham ved skolen.

Skolekommissionens erklæring indeholder flere andre punkter. Mest alvorlig er slutningen (punkt 12!): samtlige medlemmer forventer, at kultusministeriets opmærksomhed ved denne lejlighed vil blive henvendt på sammes behagelige skrivelse af 14. maj 1857. Der vedlægges en lang række bilag.

Den anførte skrivelse var nu i al fald ikke behagelig for Schøtt. Det var nemlig den, der sluttede med, at det skulle betydes skolelærer Schøtt, at den første begrundede klage over hans embedsførelse ville drage hans afsættelse efter sig.

Dette blev også resultatet. 17. marts indstillede skoledirektionen, at Schøtt „som uskikket til længere at forestaae sit Embede maa blive entlediget.“ Efter at have brevvekslet med biskoppen og skolerådet om sagen bestemte ministeriet d. 12. juli 1869, at Schøtt skulle afskediges med pension.

Så var striden endt. Der blev ro i skolen, hvis standpunkt snart blev bedre.

Sognepræsten, Høgh, fortsatte som formand for skolekommissionen (det var jo hans embedspligt). Det er rimeligt, at han bar mærker af den langvarige strid. Hans skrift i kirkebogen i årene efter 1869 tyder på affældighed, ja den er næsten ulæselig. Han døde pludselig i 1874, kun 63 år gammel.

Schøtt overlevede ham. Han blev 76 år og døde i Middelfart 1878.